

היא כאן כדי להישאר. המדיה, לענפיה השונים והמתפתחים, חדרה לחיינו והיא משפיעה על כל אחד מאיתנו בעוצמות שונות. כבר לא מדובר ב"כן-לא-שחור-לבן". עלינו ללמוד את השפה החדשה שהמדיה מייצרת, להכיר ולהבין אותה כדי לדעת לבחור בצורה מושכלת מה ניקח ועל מה נוותר. והעיקר, לא לפחד כלל.

מכונת כסף או שופר?

מחשבות ותובנות מלב העשייה התקשורתית

ריבה פריד עם שרה ב"ק

הרבה מקום לאג'נדה בתוך התקשורת, גם לשמאל וגם לימין. יש מקום לאידיאולוגיה, לדעות האישיות, אבל בסופו של דבר צריך גם להביא כסף לבעלים. ואם תשאל אותי: "אז מה את עושה שם, אם זה בעיקר מכונת כסף לבעלים?" אני אשיב שזה כלי חשוב, ושכמו בכל תחום תרבות אחר - מוזיקה, אמנות וכו' - צריך לברר האם מדובר רק במכונת כסף, או שיש מטרה אחרת, ערך מוסף שניתן להשיג דרך הכלי הזה.

לא הכול רייטינג. אבל יש גם רייטינג, וצריך להכיר בכך. בתקשורת - כמו בכל תחום - יש כללי משחק שעל פיהם עובדים, אבל אני רוצה להשתמש בכללים האלה כדי להביא את מה שאני מאמינה בו, ואני חושבת שהרבה פעמים אני גם מצליחה.

האם את באמת מרגישה שיש לך יד חופשית להעביר את מה שאת מאמינה בו ואת מי שאת?

ככל שבן אדם יותר מבוסס במקצוע, כך יש לו יותר אפשרות להביא את עצמו. אני מניחה שכאשר הייתי כתבת בת 24 לא היה לי נוח להגיד את עמדותיי הפוליטיות בציבור, גם אם דיברנו על זה מאחורי הקלעים. היום אני כבר פובליציסטית, אני מגישה תכניות אקטואליה, אז אני מרשה לעצמי הרבה יותר להיות מי שאני. יתרה מכך, כיום אני מאמינה שככל שאהיה יותר מובהקת, יהיה יותר רצון לשמוע אותי גם מצד מי שלא חושב כמוני. לא אגיד לך שאני לא נתקלת בקשיים גם היום. לא תמיד

יש פלורליזם מספיק רחב ונכונות לשמוע כל דבר. לפעמים אני צריכה להתנהל איכשהו בין הטיפות, לפעמים להוריד את הכפפות, בדיוק כמו בכל התמודדות שבה צריך להחליט - האם לתת לגל לעבור או להיכנס בו בראבאק. יש לי סיפור לדוגמה: באחת הכתבות של חדשות ערוץ 2 אמרתי "מגורשי גוש קטיף", ובשידור פשוט מחקו את המילה הזו! היה לנו אחר כך דיון וקצת כעסתי. לא יותר מדי. לא שברתי כלים. אבל היום אני יכולה לכתוב בטור שלי במעריב מה שאני רוצה, איך שאני רוצה. היום גם עמית סגל יכול להגיד מה שהוא רוצה על גוש קטיף בשידור ולא יחתכו אותו.

מה השתנה בעולם התקשורת מאז שנכנסת אליו, כמפלסת דרך לציוניים-דתיים?

היום יש יותר ויותר קולות מגוונים בתקשורת. אם פעם עורך חדשות טלוויזיה היה יושב מול המחשב, ודף הבית שלו היה YNET וממנו הוא ניזון ועל פיו הוא החליט מה יכנס לשידור,

בהכנות לגיליון בנושא "בקשת חברות", חשבנו: מי יכול לספר לנו קצת איך זה נראה מבפנים? הבחירה הטבעית ביותר הייתה שרה ב"ק, מכפר עציון. היא 'משלנו' והיא יושבת עמוק בלב העשייה התקשורתית בארץ - בטלוויזיה, בעיתון וברדיו. שרה נענתה, אך אתגרה: "נעשה ראיון טלפוני..."

"יהיה מגניב", הבטיחה כשהבינה שאני לא מתלהבת מהרעיון.

קבענו ליום שני בשעה 18:00. "אני בדיוק בנסיעה. זה זמן נוח", הסבירה.

תכננתי את היום כך שאוכל להגיע הביתה עד 18:00 אבל כשהשעה התקרבה, הבנתי שגם אני אהיה בנסיעה. עצרתי בתחנה הצפונית של כביש שש, הורדתי מהר לאייפון אפליקציה שמקליטה שיחות בפלאפון, הספקתי אפילו לבדוק איך היא עובדת, והתקשרתי. שרה ענתה, ועדכנתי אותה שאנחנו באותו מצב. לשמע דאגתי מביצוע הראיון בדרך זו, היא הבטיחה שוב, כשאני שומעת את החיוך שלה: "אמרתי לך, יהיה מגניב".

מה יש לך לומר לנו בעת הזאת על מה שקורה בתקשורת - תמונות קשות, מראות מזעזעים. הכול לגיטימי בשביל הרייטינג?

צריך להבין את המניעים של התקשורת כדי לא לכעוס עליה. צריך להבין שחוץ מהעברת מידע ותיווך מידע, מטרתה של התקשורת בסופו של דבר היא לייצר רייטינג ובידור. זה אמנם נשמע בוטה, אבל בעצם גם תכניות החדשות רוצות למכור.

עולם התרבות הולך ונהיה "נמוך" כדי למכור - למשל, תכניות הריאליטי - ובהתאם לכך התקשורת כולה הולכת ונהיית יותר חשופה, רגשית, אישית.

אם מכירים את המנגנון הזה ומבינים קצת יותר מה עומד מאחורי מה שאנחנו רואים - אנחנו צרכנים יותר חכמים, שבידיהם יש אפשרות לבחור איזו תקשורת לצרוך: האם לצפות ב"אח הגדול" או בסרט תיעודי. בכל מקרה, חשוב להבין שרייטינג וכסף הם חלק גדול במשחק.

ממה שאת אומרת נובע שאנשים טועים כאשר הם חושבים שתקשורת אמורה להיות הכי אובייקטיבית שניתן, ולהוציא את האמת והצדק לעולם... צריך להשלים עם זה שהרייטינג קובע לנו את סדר היום?

לא, אני לא משלימה עם זה, אבל קיימים אלמנטים אחרים, בנוסף או במקביל לתפקידים המסורתיים של התקשורת. יש

הרי שהיום יש כלי תקשורת אחרים כמו 0404 - אתר חדשות אשר מגדיר את נקודת מבטו "ציונית-פטריוטית", ועוסק בעיקר בתחום הביטחון, וכמו סוכנות הידיעות תצפית, שהוקמה במטרה לשקף באופן אמיתי ורחב את המתרחש בישראל וציידה עשרות מתנדבים במצלמות על מנת לתת מענה לתמונה מוטה וחד-צדדית אשר לפעמים משתקפת בתקשורת. השפה והבחירה של הליין-אפ (רשימת הנושאים שיעלו לשידור) באתרים האלה מאוד שונות ממה שאנחנו רגילים לראות ב-YNET וב-WALLA. העורך היום מגיע למהדורה אחרי שנפגש גם עם החומרים האלה, והם בהחלט משפיעים על השיח.

בדומה לכך, העובדה שאני נמצאת כיום על כיסא המגישה בתכנית אקטואליה, משפיעה כמובן גם על אופי האינטראקציות, גם על מגוון המוראליים, שלא לדבר על הסגנון והשיח באולפן.

אילו תגובות את שומעת מהסביבה שלך לגבי התכנים שעולים בתקשורת?

יש המון צביעות בעניין הזה. אנשים מתלוננים למה התקשורת אלימה וחודרנית אבל כולם צופים בסיפור שמפרט איך בדיוק חוסל המחבל בצירוף תמונות קשות מהאירוע... אם אתה חושב שזה כל כך נורא - אל תיכנס לראות! כך גם לגבי הטענה שנשמעת שוב ושוב: "למה משדרים כל הזמן רק דברים רעים? תביאו גם דברים טובים". כאשר יאיר לפיד הגיש את 'אולפן שישי' הוא החליט להקדיש באופן קבוע בסוף התכנית שלו, חמש דקות למשהו טוב. הסתבר שבאופן מיידי הרייטינג בחמש דקות האלו צנח פלאים... אנשים אוהבים להגיד "תראו לנו דברים טובים", אבל תכל'ס זה לא באמת מעניין אותם...

ומה את אומרת לציבור הציוני-דתי שלרוב מעדיף להתרחק מהתקשורת ולא לקחת בה חלק?

התקשורת היא כלי רב-עוצמה שמאוד משפיע על השיח הפוליטי, הביטחוני והתרבותי. זה כלי חשוב. כמו בכל כלי רב-עוצמה - ניתן להשתמש בו לרע, ואפשר לטוב. אודה ולא אבוש, נפגעת פעם כשרב שאני מעריכה, אמר שהעיתונאים זה כמו הבורסקאים של העיר. כולם צריכים נעליים, אבל עדיף

שיהיה בצד, ואנחנו לא רוצים להיות חלק מזה. לדעתי, גישה כזו תשאיר את הכלי ואת כוחו בידיים של אנשים שלא מייצגים אותנו או אפילו מתנגדים לנו. אני חושבת ומאמינה שלא יכול להיות שהקב"ה יצר בעולמו כלי שיש בו רק רע. אם יש כלי כזה בעולם, אפשר להשתמש בו גם לטוב. זה סיזיפי, זה לא תמיד קל. בסוף הרי עיתונים עפים ברוח, פעם היו עוטפים בהם דגים, אבל לפני כן אנשים קראו אותם, והרבה פעמים אני יוצאת עם תחושה טובה, עם סיפוק גדול, שהנה, עשיתי משהו משמעותי בעזרת הכלי הזה. היה שווה.

יש המון צביעות בעניין. אנשים מתלוננים למה התקשורת אלימה וחודרנית, אבל כולם צופים בסיפור שמפרט איך בדיוק חוסל המחבל בצירוף תמונות קשות מהאירוע... אם אתה חושב שזה כל כך נורא - אל תיכנס לראות!

תני דוגמה לכתבה או דיווח שבו חשת משמעותית

קודם כול, עצם הנוכחות שלי על המסך, ברדיו או בעיתון, היא מאוד אני, ומי שמכיר את מה שאני עושה יעיד על כך. אני מביאה את המורכבות של אשה דתייה פמיניסטית (במידה מסוימת...), מתנחלת אשר בכל זאת רוצה קשר עם השכנים הפלסטינים, ובעלת חיבור למקורות היהודיים. כל מה שמניתי בא לידי ביטוי בעבודה שלי, ביומיום. לדוגמה: היום הייתי בחברון, בבית של מוחמד ג'אבר, מחבל לשעבר, שהחליט שהוא עובר לעדה האחמדית. זו עדה באסלאם אשר מבינה את כל דברי הנביא ואת כל הנושא של הג'יהאד באופן שונה לגמרי ממה שאנחנו מכירים. הם מאמינים בשלום, ומתנגדים להרג בשם הדת. אני לא יודעת אם משהו אחר היה יכול להביא את השיח שהתקיים ביני לבין מוחמד בצורה טובה יותר. אם היה בא משהו מתל אביב לראיין אותו, הוא היה מגיע לסיטואציה כמי שיודע מה צריך להיות הפתרון לסכסוך, והנה הוא מצא ערבי פלסטיני אחד שהוא שומר שלום. הוא היה בא כמו יצור מארץ אחרת, שפוגש חיזור, וחוזר לארץ שלו עם סיפור טוב ביד... אבל אני באה קודם כל בתור שכנה. נולדתי בקרית ארבע ואני גרה כיום בגוש עציון, וכשאני ומוחמד ג'אבר מדברים על חיים משותפים יש לכך משמעות אחרת, עבור שנינו. זה הדבר האמיתי מבחינת השיח. שיח שמדבר על שלום ודו-קיום שלא באים מתוך קשר לארץ אבות, אלא מתוך ניתוק מוחלט ורצון למדינה ישראלית 'נורמלית', הוא אחר לגמרי. כשאני עומדת מול איש דתי, כמוני, ושנינו מאמינים שזו האדמה שלנו, ויש בינינו כבוד הדדי, זה מפתח הרבה יותר אמיתי לדו-שיח, ואת המפתח הזה אני מביאה ומעבירה גם הלאה דרך התקשורת.

המאבק הזה בין תקשורת איכותית לרייטינג הוא קשה מאוד. יש לו סיכוי?

אכן זה מאבק איתנים, אבל צריך תמיד להציב אלטרנטיבה ולחזק את האלטרנטיבה שבה אתה בוחר.

כשסיימנו את השיחה, חשבתי בשביעות רצון שאכן צלחנו יפה את הראיון הטלפוני, ושהמדיה היא אכן כלי יעיל ורב-עוצמה. למחרת, כשדפדפתי באפליקציה החדשה שלי להקלטת שיחות, כמעט איבדתי את ההכרה. גיליתי שהאפליקציה מפעילה מנגנון מחיקה ושומרת רק את ארבעים השיחות האחרונות... דפדפתי, דפדפתי, ושרה ב"ק לא הייתה שם... הייתי נואשת.

לפתע ראיתי את המילה **SAVED**. הקשתי בחיל ורעדה, והופס... שם בדיוק ישבה לה השיחה המוקלטת שלנו, שבהיסח הדעת כנראה זכרתי לשמור... חזרתי לנשום.

אבל את השיחה שהתקיימה כמה דקות לאחר סיום הראיון - שרה התקשרה כי רצתה להוסיף משהו - שכחתי לשמור...

אני זוכרת ממנה רק משפט אחד. "כדי שהסיפור שלי על המפגש עם המחבל לשעבר ימשוך קוראים", אמרה לי שרה, "אני אוסיף לו קצת צבע אישי ואתאר את הכניסה שלי לכפר, לבדי. זה סיפור שיעניין את הקוראים ולכן יש סיכוי שימשיכו לקרוא גם את כל המאמר. אני משתמשת בידע שלי על עולם התקשורת כדי להעביר את מה שאני מאמינה בו."

כדאי ללמוד משרה, ולכן ניסיתי להוסיף קצת "צבע אישי" שלי לכתבה. אכן היה מגניב.

שרה ב"ק, תושבת כפר עציון, נשואה לאפרים ואם לשישה. בוגרת לימודי בימוי והפקה בבית הספר הדתי לקולנוע, "מעלה". בעלת טור שבועי בעיתון מעריב. במאית ומגישת תכניות ברדיו ובטלוויזיה. מופיעה כזמרת במופע 'לנטוע שמים' עם אריאל הורוביץ. חברה במליאת מועצת העיתונות ובהנהלת ארגון העיתונאים.

מה דעתך על קולה של תנועת הקיבוץ הדתי - האם הוא נשמע מספיק? האם יש לו אפשרות להשפיע?

מצד אחד, יש לי הערכה מאוד גדולה לאנשי עשייה שמתקנים עולם בחקלאות, בהתיישבות ובחינוך, הכי טוב שאפשר. זה עולם ערכי שאני שמחה שהוא קיים וצריך כמובן לשמור על ה"בועה" הזו. מצד שני, אם רוצים שמהקיבוץ הדתי תצא תורה, אז אפשר להתאמץ יותר לצאת מה"בועה", להיות חלק מהשיח הציבורי.

היום לגדול ולכמות יש פחות משמעות. הקיבוץ הדתי, גם אם הוא קטן מבחינה מספרית, יכול להשמיע את קולו ולהשפיע מבחינה איכותית. בעולם שבו התקשורת הממסדית מתפרקת, כל שאר

המדיות הפוכות לחזקות מאוד. כיום כל עולם הפייסבוק והוואטסאפים רץ קדימה, והתקשורת הרגילה בעצם מנסה להדביק את הפער. היום יש תכניות טלוויזיה לאושיות פייסבוק, או תכניות שמביאות למסך מה שמתרחש ברשת.

לדוגמה, בנסיעה שלי היום לחברון הייתי לבד, וצילמתי תמונות עם הפלאפון. כבר פחות מוציאים צוותי צילום, מלווים, וכיוצא באלה. ככה נראית התקשורת היום. זה מעיד על כך שכל אדם יכול להיות שגריר, עיתונאי, חוקר ודעתן. אז אם יש לך תוכן שאין במקום אחר - אתה יכול להביא אותו בעצמך לרשת, ותמצא כבר מי שירצו לשמוע או לקרוא. זאת אומרת שגם אם תנועת הקיבוץ הדתי לא יושבת במקום רשמי בעולם התקשורת - אם יש עניין להשפיע, אפשר להשפיע!

אנחנו חוזרות לדיון על איכות התקשורת ומה מקבל רייטינג. בקיבוץ הדתי אין לנו סנסציות ואין לנו עניין להביא מידע צהוב, אז לא נעניין אף אחד.

זה לא נכון. דווקא בתוך המגוון הגדול, כל אחד יכול לבחור איזו תקשורת הוא רוצה לצרוך. לא כולם מתעניינים ב"אח הגדול". ישנם אנשים שמחפשים תקשורת יותר איכותית. אם מיישהו מנוי על אתר חדשות שהוא לא סובל - כדאי שיבין שבכך הוא בעצם ממשיך לחזק את האתר הזה.

יש כלי תקשורת איכותיים, ושם אפשר להשמיע את הקול של הקיבוץ הדתי.